

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

College van B&W van Omgevingsdienst Regio Arnhem
T.a.v. vergunningverlener
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Contactpersoon
Nick van den Berg
T +31650018414
n.vandenberg@cultureelerfgoed.nl

DSO-verzoeknummer
2025112701267

Onze referentie
1785630

Datum 19 januari 2026
Betreft Advies omgevingsvergunning rijksmonumentactiviteit

Naam Sonsbeek
Adres Tellegenlaan 3
Postcode/plaats 6814BT Arnhem
Gemeente/provincie Arnhem; Gelderland;
Monumentnummer 528857

Geacht college,

Op 8 december 2025 vroeg u mij u te adviseren over de voorgenomen wijziging(en) van bovengenoemd monument op grond van artikel 4.32 lid 1 onder b, van het Omgevingsbesluit (Ob). U heeft mij daartoe de aanvraag om een omgevingsvergunning toegezonden.

Advies

Ik adviseer u de gevraagde omgevingsvergunning niet te verlenen.

Hieronder licht ik toe hoe ik tot dit advies ben gekomen. Bij de beoordeling heb ik de stukken betrokken zoals deze zijn ingediend bij de aanvraag.

Het plan

Het plan betreft het plaatsen van het kunstwerk Feestaardvarken in het rijksmonumentale park Sonsbeek voor een periode van tien jaar. De gekozen locatie betreft het Jansveld, gelegen tussen het Natuurcentrum en het Watermuseum. De gronden zijn in gebruik als grasland en maken onderdeel uit van het westelijk deel van het park. Voor het plaatsen van het kunstwerk worden de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- het weggraven van het talud zodat het Feestaardvarken horizontaal kan worden geplaatst;
- het leggen van 39 stelconplaten als fundering voor het Feestaardvarken onder de weide tussen de Molenplaats en het Watermuseum;
- het aanbrengen van een pakket van circa 30 cm valzand bovenop de stelconplaten;

- het plaatsen van het kunstwerk Feestaardvarken op het valzand.

De ontwikkeling past niet binnen de juridisch-planologische kaders die ter plaatse gelden op grond van het tijdelijk omgevingsplan. Daarom wordt voor een periode van tien jaar afgeweken van het omgevingsplan door middel van een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit.

Motivering

Er is tweemaal eerder geadviseerd over de plannen rondom het plaatsen van het Feestaardvarken in het rijksmonumentale park Sonsbeek. De voorliggende aanvraag is inhoudelijk niet gewijzigd ten opzichte van het conceptverzoek. Het eerder uitgebrachte advies van 26 augustus 2025 is derhalve onverkort van toepassing.

Om deze reden wordt vastgehouden aan het eerdere advies om het kunstwerk niet te plaatsen binnen de historische parkaanleg, maar te zoeken naar een geschikte locatie buiten de historische tuin- en parkaanleg van Sonsbeek, Zijpendaal of Gulden Bodem.

Beoordeling memo SAB-Adviseurs

Ter onderbouwing van de aanvraag heeft de gemeente een memo laten opstellen door SAB-Adviseurs. Dit memo is gebaseerd op door de gemeente aangeleverde beleidsdocumenten, te weten de Toekomstvisie Parken en de Omgevingsvisie Arnhem, aangevuld met enkele algemene publicaties over monumentaal groen. Deze documenten zijn beleidsmatig en generiek van aard en zijn niet opgesteld als toetsingskader voor ingrepen in het rijksmonument.

In het memo wordt bovendien expliciet aangegeven dat niet wordt ingegaan op de specifieke cultuurhistorische waarden van het rijksmonumentale park Sonsbeek. Daarmee ontbreekt een locatie-specifieke analyse van de parkarchitectonische opzet, de historische ensemblewaarden en de landschappelijke kernkwaliteiten van het park. Het memo kan om die reden niet worden beschouwd als een volwaardige onderbouwing waaruit blijkt dat de voorgenomen ingreep geen afbreuk doet aan de monumentale waarden.

Hoewel in algemene zin uit literatuur over monumentaal groen kan worden afgeleid dat tijdelijke toevoegingen in historische parken onder voorwaarden mogelijk zijn, kan deze algemene beleidsmatige benadering niet zonder meer worden toegepast op een rijksmonument als Park Sonsbeek. Voor een dergelijke ingreep is een concrete, locatiegerichte beoordeling noodzakelijk.

Cultuurhistorische beoordeling van het plan

Het Feestaardvarken betreft een groot en visueel dominant object dat midden in een open weide wordt geplaatst. Deze weide maakt onderdeel uit van een waardevol historisch cultuurlandschap en vervult een essentiële rol in de parkcompositie. De openheid van het Jansveld en het lange zicht vanaf de Zijpendaalseweg over de Jansbeek richting de hoger gelegen witte villa vormen een kernkwaliteit van het park.

De plaatsing van het kunstwerk op deze locatie leidt tot een verstoring van deze ruimtelijke samenhang en doet afbreuk aan de beleving van het historische ensemble. Daarbij is de ingreep, ondanks het tijdelijke karakter van tien jaar, niet aan te merken als licht of marginaal. Het weggraven van het talud en het

aanbrengen van een fundering van stelconplaten met een zandpakket vormen een substantiële en langdurige ingreep in bodem en parkstructuur. Dit staat op gespannen voet met het uitgangspunt van behoud en zorgvuldige omgang met rijksmonumentale waarden.

Gelet op het voorgaande moet worden geconcludeerd dat het plan onvoldoende rekening houdt met de rijksmonumentale waarden, de parkarchitectonische opzet en de landschappelijke kernkwaliteiten van Park Sonsbeek. Daarnaast ontbreekt een deugdelijke, locatie-specifieke motivering waaruit blijkt dat de voorgenomen ingreep geen afbreuk zou doen aan deze waarden.

Uitgangspunten

Voor meer informatie over aanpassing, restauratie en verduurzaming van rijksmonumenten kunt u onder andere terecht bij '*Uitgangspunten en overwegingen advisering gebouwde en groene rijksmonumenten*' op www.cultureelerfgoed.nl en op www.stichtingerm.nl

Afschrift verleende omgevingsvergunning

Graag wijs ik u op de verplichting in artikel 10.22a van het Omgevingsbesluit om de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap binnen een week na verlening van een omgevingsvergunning voor een rijksmonumentenactiviteit een afschrift van de vergunning toe te zenden. Dit kan door toezending aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, via de Samenwerkingsfunctionaliteit van het Digitaal Stelsel Omgevingswet.

Vragen

Mocht u nog vragen hebben over de inhoud van dit advies, dan kunt u contact opnemen met de contactpersoon die in het briefhoofd vermeld staat.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,

Marjolein Verschuur